Rantahalvari Pasi 7.9.2022

Epävirallinen koheesioministerien kokous 2.9.2022, Praha, Tšekki

Epävirallinen koheesiopolitiikan ministerikokous Prahassa 2.9.2022

Epävirallisessa koheesioministerien kokouksessa käynnistettiin poliittisen tason keskustelu koheesiopolitiikan roolista ja tehtävästä ohjelmakauden 2021-2027 jälkeiselle ajalle. Keskustelua käytiin myös koheesiopolitiikasta välineenä ennakoimattomiin kriiseihin vastaamisessa.

Jäsenvaltioiden puheenvuoroissa korostettiin koheesiopolitiikan päätavoitteita jäsenvaltioiden ja alueiden kehityserojen kaventamiseksi. Koheesiopolitiikan varojen keskittämistä alueille, jotka tarvitsevat niitä eniten, myös painotettiin.

Puheenvuoroissa pidettiin riskinä jatkuvia muutoksia koheesiopolitiikan viitekehyksessä uusien instrumenttien ja rahoitusvälineiden muodossa. Uhkana nähtiin myös siirtyminen koheesiopolitiikan toimintarajojen ulkopuolelle. Koheesiopolitiikan ei tulisi rahoittaa muiden EU-politiikkojen tavoitteita.

Yleiseksi huoleksi katsottiin kriiseihin vastaamisen vaarantavan koheesiopolitiikan keskeisten tavoitteiden toteuttamista. Pidettiin tarpeellisena vastata kriiseihin ja muuttuvaan toimintaympäristöön koheesiopolitiikan mukautuvuutta ja sovellettavuutta lisäten eri tilanteita varten. Lähtökohtaisesti uusiin instrumentteihin ja välineisiin suhtauduttiin kuitenkin myönteisesti.

Kokouksessa Suomea edusti valtiosihteeri Ann-Mari Kemell, joka nosti puheenvuorossaan aluksi esille Suomen pitkäaikaisen menestyksekkään koheesiopolitiikan ja tekijät onnistumisen takana. Suomi painotti kuluvan ohjelmakauden ohjelmien toteutuksen pikaista käynnistämistä kansalaisten ja alueiden luottamuksen saavuttamiseksi. Vuoden 2027 jälkeiselle ajalle Suomi korosti paikkaperusteisen kehittämisen jatkamista alueille ja kansalaisille merkityksellisen koheesiopolitikan varmistamiseksi.

Suomi korosti pitäytymistä koheesiopolitiikan unionin perussopimuksen mukaisissa tavoitteissa. Suomi katsoo uusien välineiden perustamisen aiheelliseksi vain, mikäli ennakoimattomiin kriiseihin ei ole mahdollista vastata olemassa olevin välinein. Koheesiopolitiikan tulee keskittyä EU:n vähiten kehittyneille alueille. Harvaan asuttujen alueiden tuki on Suomelle olennaisen tärkeä.

EU:n puheenjohtajamaan Tšekin koolle kutsumassa epävirallisessa koheesioministerien kokouksessa käynnistettiin poliittisen tason keskustelu koheesiopolitiikan roolista ja tehtävästä ohjelmakauden 2021-2017 jälkeiselle ajalle. Keskustelua käytiin myös koheesiopolitiikasta välineenä ennakoimattomiin kriiseihin vastaamisessa. Kokouksessa oli mukana edustettuina myös koheesiopolitikaan kannalta keskeiset eurooppalaiset instituutiot. Komissiota edusti aluekomissaari Elisa Ferreira.

Ministerit, valtiosihteerit ja virkamiestaso edustivat jäsenmaita. Suomea edusti valtiosihteeri Ann-Mari Kemell työ- ja elinkeinoministeriöstä. Kokouksen puheenjohtajana toimi Tšekin varapääministeri Ivan Bartoš.

Puheenjohtaja Ivan Bartoš avasi kokouksen. Pj. viittasi aluksi ajankohtaisiin kriiseihin, kuten Venäjän hyökkäykseen Ukrainaan ja energiakriisiin sekä tarpeeseen vastata niiden ennakoimattomiin vaikutuksiin. Pj. totesi koheesiopolitiikan hyvin tärkeäksi välineeksi, jonka myönteiset vaikutukset ovat kiistattomia kaikille jäsenmaille. Pj:n mukaan on tarve keskustella muun muassa pitkän, keskipitkän ja lyhyen aikavälien tavoitteiden roolista ja yhteensovittamisesta muuttuvassa ennakoimattomassa toimintaympäristössä.

Aluekomissaari Elisa Ferreira viittasi myös alkuun kriiseihin ja niiden vaikutuksiin alueilla ja erityisesti haavoittuvilla ja heikommissa asemassa oleviin alueisiin ja kansalaisiin. Ms Ferreiran mukaan koheesiopolitiikkaa tarvitaan enemmän kuin koskaan aiemmin erityisesti, kun vastataan kriisien aiheuttamiin shokkeihin. Aluekomissaari korosti eri hallinnon tasojen keskinäisen koordinaation tehokkuutta sekä hallintoviranomaisten ja hankepromoottorien roolia shokkeihin vastaamisessa. Tulevan koheesiopolitiikan suhteen aluekomissaari korosti kumppanuuden, paikkaperusteisen kehittämisen sekä monitasoisen hallinnoinnin merkitystä varmistettaessa paikallisen hyväksyttävyyden saaminen koheesiopolitiikan toimenpiteille.

EP:n REGI-valiokunnan puheenjohtaja Mr Younous Omarjee käytti vahvan puheenvuoron koheesiopolitiikan puolesta. Mr Omarjeen mukaan ei pidä pysähtyä paikalle ja uusiin haasteisin tulee vastata nopeasti etsien niihin joustavia ratkaisuja. Esim. pakolaiset, hidastuva talouskasvu, ostovoiman heikkeneminen, energiakriisi sekä luonnon katastrofit vaativat konkreettisia ratkaisuja.

Alueiden komitean puheenvuorossa (Mr Vasco Alves Cordeiro) katsottiin koheesiopolitiikka tarpeellisemmaksi kuin koskaan aiemmin unohtamatta politiikan pitkän aikavälin tavoitteita. Koheesiopolitiikka tulee olla kaikilla alueilla. Kumppanuus ja monitasoinen hallinto ovat keskeisiä edellytyksiä jaetun hallinnoin periaatteen mukaiselle onnistuneelle koheesiopolitiikan toimeenpanolle.

Pj. Bartoš avasi keskustelun viitaten delegaatiolle ennalta jaetussa taustamuistiossa esitettyihin kysymyksiin, jotka käsittelivät kokouksen teemaa koheesiopolitiikan tulevasta roolista ja tehtävästä, ennakoimattomiin kriiseihin vastaamista sekä synergioihin ja täydentävyyteen liittyvistä haasteista uusien rahoitusvälineiden perustamisen myötä.

Jäsenvaltioiden puheenvuoroissa korostettiin koheesiopolitiikan päätavoitteita jäsenvaltioiden ja alueiden kehityserojen kaventamiseksi. Koheesiopolitiikan varojen keskittämistä alueille, jotka tarvitsevat niitä eniten, myös painotettiin.

Puheenvuoroissa pidettiin riskinä jatkuvia muutoksia koheesiopolitiikan viitekehyksessä uusien instrumenttien ja rahoitusvälineiden muodossa. Uhkana nähtiin myös siirtyminen koheesiopolitiikan toimintarajojen ulkopuolelle. Koheesiopolitiikan ei tulisi rahoittaa muiden EU-politiikkojen tavoitteita.

Yleiseksi huoleksi katsottiin kriiseihin vastaamisen vaarantavan koheesiopolitiikan keskeisten tavoitteiden toteuttamista. Pidettiin tarpeellisena vastata kriiseihin ja muuttavaan toimintaympäristöön

koheesiopolitiin mukautuvuutta ja sovellettavuutta parantaen eri tilanteita varten. Lähtökohtaisesti uusiin instrumentteihin ja välineisiin suhtauduttiin kuitenkin myönteisesti.

Ongelmaksi katsottiin muodostuvan EU-tason, jäsenvaltiotason ja aluetason strategioiden keskinäisen yhteensovittamisen hankaluuden, koska eri strategioiden tavoitteet voivat olla keskenään ristiriidassa. Tässä yhteydessä korostettiin painotuksen lisäämistä aluetason strategioihin ja niiden toteuttamiseen esim. innovaatioiden osa-alueella. Myös kompetenssien määrittelyä eri tasojen kesken pidettiin tarpeellisena. Yleisesti tulisi välttää eri strategioiden ja toimenpidesuunnitelmien hajautumista.

Ongelmaksi koettiin myös koheesiopolitiikan ja elpymisvälineen (RRF) toimien päällekkäisyydet sekä väliin putoavat tarpeet, joista ei välttämättä huolehdita kummankaan välineen puolelta. Nähtiin myös kilpailua välineiden kesken. Eri välineiden tavoitteiden selkeä määrittely on tarpeen erityisesti välittävien viranomaisten ja hanketoteuttajien näkökulmasta. Joissakin puheenvuoroissa ehdotettiin uusien prioriteettien lisäämistä koheesiopolitiikan ohjelmiin uusien välineiden perustamisen sijaan.

Useissa puheenvuoroissa korostettiin vihreän siirtymän ja digitalisaation sekä myös rakenteellisten uudistusten tukemisen tarvetta myös muuttuneissa olosuhteissa. Tässä ei pidä unohtaa pitkän aikavalin tavoitteita. Lyhyen aikavälin sopeutumistarpeisiin on mahdollista mukautua samalla, kun keskitytään pitkän aikavälin strategisiin tavoitteisiin.

Puheenvuoroissa katsottiin mahdolliseksi eri välineiden keskinäisen koordinaation parantaminen ja synergioiden edistäminen. Tähän tarvitaan kuitenkin erityisesti välineiden hallinnoinnin yksinkertaistamista ja joustavuuden parantamista niiden toimeenpanossa. Erityisen tarpeelliseksi katsottiin joustavuuden parantaminen välineiden alue- ja paikallistason toteutuksessa. Toimijoiden ja sidosryhmien väliset konsultaatiot monimutkaistuvat uusien välineiden perustamisen myötä.

Suomen edustaja valtiosihteeri Ann-Mari Kemell totesi aluksi Suomen pitkäaikaisen menestyksekkään koheesiopolitiikan toteuttamisen, joka on perustunut erityisesti osaamis- ja innovaatiopohjaiseen kehittämiseen. Muita menestystekijöitä ovat olleet hyvin toimiva yhteistyö t&k&i- instituutioiden, koulutus- ja osaamisinstituutioiden sekä yritysten välillä. Myös alueellisten ja paikallisten vahvuuksien hyödyntäminen sekä laaja sidosryhmäyhteistyö ovat edesauttaneet alue- ja paikallistason tarpeisiin vastaamisessa.

Vuoden 2027 jälkeiselle ajalle Suomi korosti paikkaperusteisen kehittämisen jatkamista alueille ja kansalaisille merkityksellisen koheesiopolitikan varmistamiseksi. Hallinnoinnin yksinkertaistamista ja ohjelmien toteutuksen joustavuutta tulisi edelleen kehittää.

Suomi korosti pitäytymistä koheesiopolitiikan unionin perussopimuksen mukaisissa tavoitteissa. Suomi katsoo uusien välineiden perustamisen aiheelliseksi vain, mikäli ennakoimattomiin kriiseihin ei ole mahdollista vastata olemassa olevin välinein. Koheesiopolitiikan tulee keskittyä EU:n vähiten kehittyneille alueille. Harvaan asuttujen alueiden tuki on Suomelle olennaisen tärkeä.

Euroopan tilintarkastustuomioistuimen puheenvuorossa (Ms Iliana Ivanova) todettiin koheesiopolitiikka ja uudet instrumentit kaikkein eniten virhealttiiksi EU:n budjetissa. Yleisenä riskinä ovat heikentyvät valvontajärjestelmät. Kasvavat riskit johtavat lisääntyviin epäsäännönmukaisuuksiin. Elpymisvälineen mukaantulon uhkana ovat toimenpiteiden päällekkäisyydet koheesiopolitiikan kanssa ja tuplarahoitus.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean puheenvuorossa (Ms Christa Schweng) korostettiin konsensusta ja yhteenkuuluvuutta poliittisen, sosiaalisen ja kulttuurisen elinvoiman turvaamiseksi. Vihreä siirtyminen, digitaalisuus ja korkean nopeuden internet –yhteydet nostettiin erityisiksi kehittämisen aloiksi. Ms Schweng myös ehdotti itsenäisen ilmastorahaston perustamista sekä piti hallinnoinnin

yksinkertaistamisesta ja joustavuutta ohjelmien toteutuksessa edelleen erittäin tärkeinä.

Aluekomissaari Ms Ferreira nosti käydystä keskustelusta esiin kolme keskeistä huomiota: (1) tarve pitää koheesiopolitiikan pitkän aikavälin tavoitteet ennallaan myös tulevaisuudessa, (2) tyytyväisyys koheesiopolitiikan mahdollisuuksiin vastata ennakoimattomiin kriiseihin sekä (3) tarve käydä 'trade-off' debatti koheesiopolitiikan pitkän aikavalin tavoitteiden ja uusien tarpeiden välillä sekä löytää niiden kesken sopiva tasapaino.

Ms Ferreiran mukaan hallinnoinnin yksinkertaistamiselle ja ohjelmien toimeenpanon joustavuudelle on tarvetta, mutta korosti myös jäsenmaiden ja alueiden keskeistä roolia niiden edistämisessä. Aluekomissaarin mukaan arvioinnit osoittavat jo uusien yksinkertaistamisen toimenpiteiden toimivan alueilla. Hän painotti myös oppimisen tarvetta toisiltamme sekä muista poliitikoista ja välineistä hyödynnettäviksi ennakkoluulottomasti koheesiopolitiikan kehittämisessä.

Puheenjohtaja Mr Bartoš totesi lopuksi keskustelusta, että koheesiopolitiikka tulee säilymään vahvana ja, että sille on tarvetta enemmän kuin koskaan ennen. Pj. totesi koheesiopolitiikan myös ainoaksi välineeksi todellisen konvergenssin varmistamisiksi. Lisäksi hallinnoinnin yksinkertaistamiselle on edelleen tarve eikä koheesiopolitiikan päätavoitteena saa olla kriiseihin vastaaminen.

Suomen edustajat
Valtiosihteeri Ann-Mari Kemell, TEM
Neuvotteleva virkamies Pasi Rantahalvari, TEM